

In samenwerking met

Onderzoek Begrijpelijkheid Troonrede

Proven Context

Voor vragen of toezending brondata onderzoek

Proven Context, Olaf Geysendorpher

06 – 42082950

olaf@provencontext.nl

Samenvatting

Aanleiding

- Communicatiebureau Proven Context heeft onderzoek gedaan naar de begrijpelijkheid van de Troonrede van het jaar 2020.
- Om de **onafhankelijkheid** te waarborgen, is gebruik gemaakt van een onafhankelijk panel van **onderzoeksbureau Direct Research**.
- **Aanleiding was een brief** vanuit het Ministerie van Algemene Zaken aan Proven Context, waarbij aangegeven werd dat de Troonrede voldoende begrijpelijk was, zelfs voor middelbare scholieren.
- Proven Context betwistte dit en startte een begrijpelijkheidsonderzoek **onder de Nederlandse bevolking**.
- De begrijpelijkheid van de Troonrede staat **symbool voor veel meer complexe communicatie vanuit de overheid (bijv. corona, belasting, toeslagen, etc)**.

Opzet

1. Nederlanders kregen **10 fragmenten** te zien uit de Troonrede.
2. Na het fragment werd een vraag gesteld. "Leg in eigen woorden uit: wat bedoelt de Koning met de volgende zin: ...".
3. Een goed antwoord kreeg 1 punt, deels goed 0,5 punten en fout 0 punten

Samenvatting

De 10 zinnen uit de fragmenten die de respondenten moesten beantwoorden

1. "De Staten-Generaal"
2. "De internationale gevolgen van de coronacrisis kunnen moeilijk worden overschat, niet in economisch en niet in geopolitiek opzicht."
3. "... en is de multilaterale wereldorde verder onder druk komen staan"
4. "Zo werken medeoverheden en Rijk als één overheid samen in deze crisis"
5. "Goede mobiliteit schraagt de economie"
6. "De rechtsstaat is het belangrijkste publieke bezit van de samenleving"
7. "De regering realiseert zich hoe cruciaal in het publieke domein het vertrouwen is in het handelen van de overheid zelf."
8. "het toekomstig verdienvermogen van ons land"
9. "... want perspectief voor de toekomst begint altijd in het hier-en-nu. Dat is de spiegel die de volwassenen van morgen voorhouden aan de volwassenen van vandaag."
10. "U mag zich in uw werk gesteund weten door het besef dat velen u wijsheid toewensen en met mij om kracht en Gods zegen voor u bidden."

Samenvatting

Resultaten

- Gemiddeld halen Nederlanders een score van **4,0** (van maximaal 10)
- Alleen **universitair opgeleiden** halen een krappe voldoende (score **5,7**)
- **VMBO / MAVO** scoorde het laagst (score **2,2**)
- Slechts op 1 vraag : **“Wie bedoelt de Koning met de Staten Generaal?”** gaf de meerderheid het juiste antwoord (score 5,8).
- Enkele zinnen werden op meer dan 30 manieren uitgelegd. Zoals de zin: **“Goede mobiliteit schraagt de economie”**.

Conclusie

- Grote delen van de Troonrede zijn té ingewikkeld. Een deel ervan bevindt zich niet op B1 maar op het hoogste taalniveau C1 / C2.
- **Nederlanders interpreteren wat de koning zegt op compleet verschillende manieren.** Dat is niet wenselijk. De Troonrede, ofwel het beleid van de regering voor het komende jaar, zou voor iedereen helder en eenduidig moeten zijn.
- De uitspraak van het MinAZ dat de Troonrede goed te volgen is voor middelbare scholieren, is **ontkracht**. Zelfs met een afgeronde hbo-opleiding werd gemiddeld een onvoldoende gescoord (score 4,38)

Samenvatting

Aanbevelingen

1. De Troonrede wordt op dit moment samengesteld in samenspraak met het Genootschap Onze Taal (“Vereniging voor taalliefhebbers”). Het MinAZ moet in overleg gaan met andere organisaties om de Troonrede begrijpelijk te maken op B1-niveau.
2. De noodzaak van duidelijke communicatie moet bij overheid én politici een grotere rol gaan spelen. De gevolgen van een onduidelijke Troonrede zijn nog beperkt. Maar onduidelijke communicatie rondom Toeslagen, Belastingen of Corona hebben verstrekkende gevolgen.
3. Bij politici en overheid zal door moeilijke woorden, beeldspraak en lange zinnen de communicatie-kloof tussen overheid en ‘de Nederlander’ blijven bestaan of groter worden. Overheidsbreed (ook bij politici) zou taalgebruik op B1-niveau de norm moeten zijn.
4. Het MinAZ is verantwoordelijk voor de communicatie van de overheid. Dit ministerie, inclusief de eindverantwoordelijke persoon bij het Ministerie, in dit geval (demissionair) minister-president Mark Rutte, zal het belang van duidelijke communicatie hoger op de politieke agenda moeten zetten. Alleen dan zal de overheidscommunicatie structureel verbeteren.

Aanleiding onderzoek

Aanleiding onderzoek

Herschrijving Troonrede en toezending aan Ministerie van Algemene Zaken

Het taalniveau van de Troonrede ligt te hoog. Daarom herschreef Proven Context vrijwillig de Troonrede 2020 om te laten zien dat het anders kon. We wilden graag een reactie van de Koning / het Ministerie van Algemene Zaken. Hoofd Communicatie E.M.H.J. van Overveld reageerde via deze brief ([BEKIJK](#))

Wat bleek uit de brief van het MinAZ?

- De conclusie dat de Troonrede moeilijk te begrijpen is, wordt door het MinAZ niet overgenomen
MinAZ: "Uit onderzoek naar de leesbaarheid van de troonrede blijkt dat deze steeds begrijpelijker wordt"
MinAZ: "In principe zijn de troonredes van nu goed te volgen voor middelbare scholieren"
- Het MinAZ vindt dat communicatie van de overheid over ingewikkelde zaken moeilijk mag zijn
MinAZ: "Moeilijke onderwerpen kunnen helaas niet altijd in eenvoudige bewoordingen worden geformuleerd."

Aanleiding onderzoek

Waarom is Proven Context samen met Direct Research het onderzoek gestart?

1. Communicatie lijkt een terugkerend struikelblok in overheidscommunicatie

Bij o.a. de Zorgtoeslagaffaire, Belastingkwesties en Corona is het belang van communicatie (opnieuw) zichtbaar geworden. Toch hecht de overheid hier te weinig waarde aan. Het is geen speerpunt. Daarom hebben we deze tekst (de Troonrede) **objectief laten onderzoeken**, samen met onderzoeksbureau Direct Research.

2. De overheid vereist communicatie op B1-niveau. Maar dat B1-niveau wordt in de praktijk niet (altijd) toegepast

Op de website communicatierijk.nl (onderdeel van MinAZ - [BEKIJK](#)) staat dat overheden op B1-niveau moeten communiceren. Deze website heeft het specifiek over websites. We gaan ervan uit dat de overheid B1-communicatie óók nastreeft bij andere teksten. Toch ligt het taalniveau vaak te hoog. Ook bij de Troonrede (zie resultaten onderzoek).

Aanleiding

3. Het MinAZ onderzoekt onvoldoende of overheidsteksten wel echt op B1-niveau gemaakt zijn

Het MinAZ geeft aan dat de Troonrede begrijpelijk is voor middelbare scholieren. Het onderzoek waar het MinAZ naar verwijst, is de Flesch Kincaid Grade Level. Deze methode is echter zeer analytisch en gericht op Engelse teksten. Alleen lange zinnen worden hierdoor als 'moeilijk' aangeduid. Ingewikkelde woorden, beeldspraak/metaforen en te hoog verwacht kennisniveau van de lezer / luisteraar worden niet meegenomen. Een onderzoek naar de begrijpelijkheid van de Troonrede onder Nederlanders, is niet eerder gegaan.

Tot slot: Het gaat hier niet alleen om de Troonrede. De Troonrede staat in dit onderzoek symbool voor veel meer onduidelijke overheidscommunicatie. Toch zou óók de Troonrede begrepen moeten worden door alle Nederlanders. De Troonrede vermeldt welke besluiten de regering het komende jaar gaat nemen. Die boodschap moet duidelijk zijn voor iedereen.

Opzet onderzoek

Opzet onderzoek

Onderzoeksgroep

De onderzoeksdoelgroep bestaat uit Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het veldwerk is uitgezet in het EUpanel van DirectResearch. In totaal hebben **n=508 respondenten** de vragenlijst volledig ingevuld.

De netto steekproef is vervolgens vergeleken met de Gouden Standaard. De Gouden Standaard is een ijkingsinstrument ontwikkelt door de MOA in samenwerking met het CBS. Door middel van de Gouden Standaard wordt er in de hele onderzoeksbranche gebruikgemaakt van dezelfde ijkingsdata voor representatief steekproefonderzoek.

Bij het veldwerk is de Gouden Standaard reeds gehanteerd om een representatieve verdeling van Nederland te waarborgen. Kleine afwijkingen ten opzichte van de Gouden Standaard zijn achteraf gelijkgetrokken met een weging, waarmee de netto steekproef op geslacht, leeftijd en opleiding overeenkomt met de Gouden Standaard. De netto steekproefomvang is daarnaast voldoende groot om betrouwbare uitspraken te doen over de onderzoeksdoelgroep.

Opzet onderzoek

Onderzoeksmethode

1. De respondenten kregen **10 fragmenten** te zien uit de Troonrede. Het fragment bestond uit 3 zinnen achter elkaar.
2. Na het bekijken werd de open vraag gesteld over de **middelste zin**. "Leg in eigen woorden uit: wat bedoelt de Koning met de volgende zin: ...".
3. De antwoorden zijn beoordeeld via een toetsmodel (**BEKIJK**). Een goed antwoord kreeg 1 punt, deels goed 0,5 punten en fout 0 punten

Voorbeeld

1. De respondent bekeek het volgende fragment <https://vimeo.com/manage/videos/525603376>
2. De bevraagde zin was "Goede mobiliteit schraagt de economie"
3. De 508 respondenten moesten in eigen woorden de betekenis van deze zin aangeven.

Opzet onderzoek

De 10 zinnen uit de fragmenten die de respondenten moesten beantwoorden

1. "De Staten-Generaal"
2. "De internationale gevolgen van de coronacrisis kunnen moeilijk worden overschat, niet in economisch en niet in geopolitiek opzicht."
3. "... en is de multilaterale wereldorde verder onder druk komen staan"
4. "Zo werken medeoverheden en Rijk als één overheid samen in deze crisis"
5. "Goede mobiliteit schraagt de economie"
6. "De rechtsstaat is het belangrijkste publieke bezit van de samenleving"
7. "De regering realiseert zich hoe cruciaal in het publieke domein het vertrouwen is in het handelen van de overheid zelf."
8. "het toekomstig verdienvermogen van ons land"
9. "... want perspectief voor de toekomst begint altijd in het hier-en-nu. Dat is de spiegel die de volwassenen van morgen voorhouden aan de volwassenen van vandaag."
10. "U mag zich in uw werk gesteund weten door het besef dat velen u wijsheid toewensen en met mij om kracht en Gods zegen voor u bidden."

Resultaten onderzoek

Resultaten onderzoek

Gemiddelde score

Gemiddeld scoren de 508 respondenten een score van 4,04 uit 10

Score per opleidingsniveau

Alleen de groep met universiteit als hoogst afgeronde opleiding haalt een voldoende (5,7 uit 10).

VMBO/MAVO	2,21
MBO	3,20
HAVO	3,31
VWO	3,89
HBO	4,38
Universiteit	5,68

Score per opleidingsniveau

Van de 508 respondenten hebben slechts 2 de maximale score van 10 punten behaald (alle zinnen goed begrepen).

Brondata van het onderzoek is op verzoek beschikbaar

Resultaten onderzoek

Score per zin en opleidingsniveau (508 respondenten)	Basison derwijs	VMBO/ MAVO	HAVO/ VWO	MBO	HBO	Univer siteit	Totaal
Aantal respondenten	6	85	60	119	148	90	508
Zin 1: "de Staten-Generaal"	5,00	3,41	5,41	5,54	7,06	6,66	5,80
Zin 2: "De internationale gevolgen van de coronacrisis kunnen moeilijk worden overschat, niet in economisch en niet in geopolitiek opzicht."	0,83	1,35	3,25	2,31	3,85	5,22	3,20
Zin 3: "... en is de multilaterale wereldorde verder onder druk komen staan."	0,83	1,29	2,33	1,59	2,83	4,83	2,55
Zin 4: "Zo werken medeoverheden en Rijk als één overheid samen in deze crisis."	3,33	2,41	3,83	2,60	4,83	6,44	4,05
Zin 5: "Goede mobiliteit schraagt de economie"	1,66	2,00	2,83	2,85	4,12	5,61	3,55
Zin 6: "De rechtsstaat is het belangrijkste publieke bezit van de samenleving."	1,66	3,35	4,16	4,03	4,76	6,05	4,47
Zin 7: "De regering realiseert zich hoe cruciaal in het publieke domein het vertrouwen is in het handelen van de overheid zelf."	1,66	1,76	3,25	3,10	3,78	4,94	3,40
Zin 8: "het toekomstig verdienvermogen van ons land"	0	2,82	4,25	4,20	5,43	7,00	4,78
Zin 9: "Want perspectief voor de toekomst begint altijd in het hier-en-nu. Dat is de spiegel die de volwassenen van morgen voorhouden aan de volwassenen van vandaag."	0	2,23	3,75	3,31	4,49	5,61	3,78
Zin 10: "U mag zich in uw werk gesteund weten door het besef dat velen u wijsheid toewensen en met mij om kracht en Gods zegen voor u bidden."	0	1,41	2,25	2,39	2,60	4,44	2,60

Legenda	
0-2	Slecht
2-4	Onvoldoende
4-6	Gemiddeld
6-8	Voldoende
8-10	Goed

Resultaten onderzoek

Beste en slechtste resultaat

Fragment 1 – scoorde het hoogst (0,58 van 1,00). Fragment 3 en 10 scoorden het laagst (0,26 van 1,00)

Fragmenten

1. “de Staten-Generaal”?
2. “De internationale gevolgen van de coronacrisis kunnen moeilijk worden overschat, niet in economisch en niet in geopolitiek opzicht”?
3. “...en is de multilaterale wereldorde verder onder druk komen staan.”?
4. “Zo werken medeoverheden en Rijk als één overheid samen in deze crisis.”?
5. “Goede mobiliteit schraagt de economie.”?

Fragment in beeld

1. <https://vimeo.com/524962728>
2. <https://vimeo.com/525602996>
3. <https://vimeo.com/525603090>
4. <https://vimeo.com/525603163>
5. <https://vimeo.com/525603376>

Score

1. Score **0,58** van 1
2. Score **0,32** van 1
3. Score **0,26** van 1
4. Score **0,41** van 1
5. Score **0,36** van 1

Resultaten onderzoek

Fragmenten

6. "De rechtsstaat is het belangrijkste publieke bezit van de samenleving"?
7. "De regering realiseert zich hoe cruciaal in het publieke domein het vertrouwen is in het handelen van de overheid zelf."?
8. "Het toekomstig verdienvermogen van ons land."?
9. "...want perspectief voor de toekomst begint altijd in het hier-en-nu. Dat is de spiegel die de volwassenen van morgen voorhouden aan de volwassenen van vandaag."?
10. "U mag zich in uw werk gesteund weten door het besef dat velen u wijsheid toewensen en met mij om kracht en Gods zegen voor u bidden."?

Fragment in beeld

6. <https://vimeo.com/525603576>
7. <https://vimeo.com/525603669>
8. <https://vimeo.com/525603737>
9. <https://vimeo.com/525602604>
10. <https://vimeo.com/525602861>

Score

6. Score **0,45** van 1
7. Score **0,34** van 1
8. Score **0,48** van 1
9. Score **0,39** van 1
10. Score **0,26** van 1

Resultaten onderzoek

Het slechte begrip bleek ook uit de grote variatie aan antwoorden. Hier enkele antwoorden op fragment 3.

Wat bedoelt de Koning met: “Goede mobiliteit schraagt de economie”.

- Soc. mobiliteit: i.e. opleiding volgen, verhuizen, migratie etc.; helpt econ vooruitgang
- Goed overleg tussen betrokkenen
- Dat het je kunnen verplaatsen belangrijk is voor de economie
- Hoe meer men koopt hoe beter voor de economie
- Bewegen is goed
- Dat de ouderen niets uitgeven is slecht voor de economie
- Het land moet meegroeien met de economische groei
- Door goede infrastructuur is economisch verkeer mogelijk
- Werken tot je erbij neervalt
- Vliegtuigen moeten gesubsidieerd worden
- Dat elke uithoek te bereiken is
- Dat goede woningen veel kosten om het goed te kunnen onderhouden

Conclusies onderzoek

Conclusies

- In het onderzoek zijn 10 zinnen voorgelegd aan 508 respondent met als vraag: wat bedoelt de Koning? **Alleen op universitair niveau werd op deze zinnen een nipte voldoende gehaald (score 5,7).**
- Grote delen van de Troonrede zijn té ingewikkeld. **Een deel ervan bevindt zich op taalniveau C1 en C2.**
- **De respondenten geven vaak een eigen interpretatie aan wat de Koning zegt.** Dat is niet wenselijk. De zinnen van de Koning zouden niet voor meerdere uitleggen vatbaar moeten zijn.
- **De uitspraak van het MinAZ dat de Troonrede goed te volgen is voor middelbare scholieren, is ontkracht.** Zelfs met een afgeronde hbo-opleiding werd op de 10 zinnen gemiddeld onvoldoende gescoord (4,38).
- De uitspraak van het MinAZ dat de Troonrede dat de Troonrede steeds begrijpelijker wordt, zou hooguit kunnen betekenen dat oude Troonredes een nóg lagere score opleveren. Zoals aangeven baseert het MinAZ zich hierbij op louter **analytisch onderzoek**. Zover wij weten is er niet eerder een onderzoek onder Nederlanders uitgevoerd.

Aanbevelingen onderzoek

Aanbevelingen

1. De Troonrede wordt op dit moment samengesteld in samenspraak met het Genootschap Onze Taal (“Vereniging voor taalliefhebbers”). Het MinAZ moet in overleg gaan met andere organisaties om de Troonrede begrijpelijk te maken op B1-niveau.
2. De noodzaak van duidelijke communicatie moet bij overheid én politici een grotere rol gaan spelen. De gevolgen van een onduidelijke Troonrede, zijn nog beperkt. Maar onduidelijke communicatie rondom Toeslagen, Belastingen of Corona hebben verstrekkende gevolgen.
3. Door moeilijke woorden, beeldspraak en lange zinnen zal de communicatie-kloof tussen overheid en ‘de Nederlander’ blijven bestaan of groter worden. Overheidsbreed (ook bij politici) zou taalgebruik op B1-niveau de norm moeten zijn.
4. Het MinAZ is verantwoordelijk voor de communicatie van de overheid. Dit ministerie, inclusief de eindverantwoordelijke persoon bij het Ministerie, in dit geval (demissionair) minister-president Mark Rutte, zal het belang van duidelijke communicatie hoger op de politieke agenda moeten zetten. Alleen dan zal de overheidscommunicatie structureel verbeteren.

Overige relevante zaken

Overige relevante zaken

Flesch Kincaid Grade versus Flesch-Doumaformule

De huidige Troonredes worden geanalyseerd via de Flesch Kincaid Grade. Deze is bedoeld voor Engelse teksten. Voor Nederlandse teksten is de Flesch Doumaformule ontwikkeld. Wanneer recente Troonredes worden geanalyseerd via de Flesch Douma Formule, blijkt dat de begrijpelijkheid ervan ligt op hoog niveau. Ook hebben we de Flesch reading ease toegepast. [Brondata is beschikbaar.](#)

- Flesch reading ease: 33,6 (niveau = studenten = moeilijk)
- Flesch-Doumaformule: 49,1 (niveau = hoger middelbaar onderwijs = redelijk moeilijk)
- Flesch-Kincaid Grade Level: 12,7 (niveau = middle school = redelijk makkelijk)

Onderzoek VO-scholieren

We hebben het onderzoek herhaald onder scholieren in het Voortgezet Onderwijs ([BEKIJK](#)). Om praktische redenen hebben we hierbij moeten werken met gesloten vragen, in plaats van open vragen. Dit zorgde voor een gemiddeld hogere score. Scholieren gaven aan dat ze een zin eigenlijk niet snapt, maar 'geholpen' werden door de antwoorden. De scholieren scoorden gemiddeld een 4,41. Alleen de gymnasiumleerlingen scoorden een voldoende: een 6,18. [Brondata is beschikbaar.](#)

Betrokkenen bij onderzoek

Communicatiebureau Proven Context

Olaf Geysendorpher – Initiatiefnemer onderzoek, bereikbaar via 06 – 42082950 of olaf@provencontext.nl

Leroy Mijnsbergen – Verantwoordelijk voor onderzoek (Afstudeeronderzoek voor Avans Hogeschool, afgerond met een 9.0)

Eva Dalebout – Communicatiemedewerker Proven Context

Onderzoeksbureau Direct Research

Stefan Klomp – Onderzoeksadviseur

Annelies Venema – Research Consultant

Contactpersoon Ministerie van Algemene Zaken (verantwoordelijk voor brief, niet betrokken bij onderzoek)

Mw. E.M.H.J. van Overveld – Hoofd Communicatie Algemeen Regeringsbeleid

Zelf onderzoek uitproberen

Zelf het onderzoek uitproberen?

Ga naar provencontext.nl/troonrede en klik op: Doe de test.

Let op: dit is een versie met meerkeuzevragen. Het representatieve onderzoek onder de Nederlandse bevolking bevatte open vragen. Deze meerkeuze versie is dus 'gemakkelijker'.